

EXAMENSARBETE

Våren 2006

Lärarytbildningen

Vilken bild har dagens tolvåriga flickor av sig själva?

Ett arbete om kropp och utseende

Författare

Linn Persson

Sofie Larsson

Handledare

Anna Burstedt

www.hkr.se

Vilken bild har dagens tolvåriga flickor av sig själva?

Ett arbete om kropp och utseende

Abstract

Arbetets syfte är att undersöka hur dagens tolvåriga flickor ser på sig själva utseendemässigt. Därför gjorde vi en teoretisk och en empirisk fördjupning av ämnet. I den teoretiska delen tar vi upp vad litteraturen säger om ämnet i fråga. I den empiriska delen redovisar vi vad flickorna själva säger genom intervjuer med dessa. Vårt resultat av undersökningen visar att det finns en dubbelmoral i det flickorna ger som svar på många av våra frågor, å ena sidan menar de att det är de inre egenskaperna som räknas snarare än de yttre, å andra sidan påpekar de hur oerhört viktigt det är att äta rätt och se bra ut till vilket pris som helst.

Ämnesord: Flickor, tolv år, media, reklam, träning, mat, kroppsuppfattning, utseendefixering

1	INLEDNING	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte	6
1.3	Självbild samt kropp och utseende i styrdokumentet	6
1.4	Avgränsningar	6
1.5	Disposition	6
2	TEORETISK DEL	8
2.1	Identitet.....	8
2.2	Socialisation	9
2.3	Pojke – flicka.....	10
2.4	Flickors förhållande till varandra	11
2.5	Mat- och kroppskultur.....	12
2.6	Sammanfattning	13
3	EMPIRISK DEL	15
3.1	Metod	15
3.2	Etiska riktlinjer.....	15
3.3	Genomförande och urval.....	16
4	RESULTAT OCH ANALYS.....	17
3.1	Media/reklam	17
3.2	Träning och mat (både skolan och hemma)	18
3.3	Den egna kroppsuppfattningen/hur man förhåller sig till dagens utseendefixering.....	20
5	DISKUSSION	22
6	SAMMANFATTNING	26
7	KÄLLFÖRTECKNING	27

1 INLEDNING

Vi är två lärarstudenter som läser till grundskollärare. Vi har utifrån ett personligt intresse för kropps- och utseendefixering bland ungdomar valt att skriva ett examensarbete som behandlar detta. Vi har under allt för många tillfällen ute i skolorna sett trötta och håglösa ungdomar, framförallt flickor, med en fientlig inställning till mat och ett brinnande intresse för kropp och utseende. Vi har fått intrycket att det bland dagens ungdomar råder en strävan efter den ouppnåeliga kroppen och det perfekta utseendet, och detta är något som skrämmer oss. Vi anser att detta är ett problem som läggs åt sidan och som inte tas på tillräckligt stort allvar i skolan. Elevernas tankar och funderingar kring detta ämne är något vi tror kan påverka både studieresultat och lusten att gå till skolan och vi anar att detta problem kommer att sprida sig allt lägre ner i åldrarna. Vi tycker därför att det är viktigt att ha kunskap inom detta för att kunna förstå eleverna och möta dem på deras nivå. Genom uppsatsen vill vi skaffa personlig kunskap kring detta område, då det är vi som blivande pedagoger som ska lägga grunden till en bra självbild bland unga flickor och pojkar och stötta dem i deras utveckling och identitetsskapande. Vi hoppas även att våra resultat av denna undersökning kommer vara till stor nytta för pedagoger både på fältet och för lärarstudenter på högskolan.

1.1 Bakgrund

Vi har tidigare skrivit två liknande arbeten kring detta. I dem har vi valt att inrikta oss på flickor, då vi anser att de påverkas i något större utsträckning än pojkarna. Vi har valt att följa samma linje och även i detta arbete sätta flickornas situation i fokus. Vi kommer även att begränsa oss ytterligare och enbart studera flickor i tolvårsåldern eftersom det generellt är en extra känslig ålder.

I det tidigare arbetet vi skrev utgick vi ifrån elevers kulturella uttryck i form av mode, kroppsuppfattning, ideal, media samt den stress som finns kring dessa saker. Genom arbetets gång fick vi svar på många frågor, men det mest väsentliga var en ökad insikt i att skolans arbetssätt låg långt ifrån den värld eleverna lever i. Kultur för ungdomar var att finna sin identitet genom stilskapande, exempelvis klädstil, kroppsideal samt musiksmak, medan kultur för skolan hade en helt annan innebörd. Många inom skolan menade nämligen att kultur var litteratur och anrika platser. De skilda meningarna om vad kultur var skapade en stor klyfta mellan elever och pedagoger. Det visade sig också under arbetets gång att det fanns en stor press, inte minst från massmedia, på flickor i dagens samhälle.

Det andra arbetet vi skrev handlade om sjukdomen anorexia nervosa och gav ett förslag på hur skolan bör arbeta med denna. Vi kom i detta arbete fram till att det inte enbart är medias bilder och texter om smala, vackra och framgångsrika kvinnor som påverkar de som drabbas av anorexia nervosa. Vi ansåg, i samspel med litteraturen, att det i stor omfattning kan vara föräldrapåverkan då de tycks ha väldigt höga krav på sina barn. Vi lärde oss också att det framförallt är i gruppen läraren får gå in för att påverka eleverna ifråga om den kroppsfixering som kan förekomma i dagens samhälle.

Genom våra tidigare erfarenheter av ämnet väcktes vår frågeställning; vad dagens tolvåriga flickor egentligen har för bild av sig själva när det gäller kropp och utseende?

1.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att belysa, problematisera och diskutera kropp och utseende, och vilken bild flickor i tolvårsåldern har av sig själva när det gäller detta.

1.3 Självbild samt kropp och utseende i styrdokumentet

Skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar tillit till sin egen förmåga samt känner trygghet och lär sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra. Det står också att läraren öppet skall redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem.

När det gäller kropp och utseende står det som mål att skolan ansvarar för att varje elev har grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa samt har förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön (Lpo94).

1.4 Avgränsningar

Undersökningen avgränsas så tillvida att den bara kommer att behandla flickor som är tolv år och därmed går i klass sex. Vi kommer inte att behandla hur pedagoger arbetar med ämnet i fråga då vi anser att arbetet skulle bli för omfattande.

1.5 Disposition

Vårt arbete kommer, förutom inledningen, att bestå av en teoridel. I den har vi valt att ta upp vad andra forskare skrivit om ämnet. Litteraturen handlar inte bara om sådant som direkt behandlar vår frågeställning utan diskuterar även viktiga perspektiv för vår frågeställning. De teoretiska infallsvinklarna kan delas in i fem kategorier: Identitet, socialisation, pojke – flicka, flickors förhållande till varandra samt mat- och kroppskultur.

Strukturen för vår empiridel i uppsatsen utgörs av tre stycken teman, efter vilka vi har ställt frågor.

- Media/reklam
- Träning och mat (både skolan och hemma)
- Den egna kroppsuppfattningen/hur man förhåller sig till dagens utseendefixering.

Undersökningens resultat redovisas under rubriken resultat och analys.

I vår diskussion jämför och analyseras den litteratur vi har läst med resultatet av vår undersökning. Vi avslutar med en sammanfattning där vi knyter ihop säcken. I den beskriver vi våra tankar om det resultat vi nått samt vad vi lärt oss av detta.

2 TEORETISK DEL

I den teoretiska del som följer kommer vi att redogöra för olika begrepp som hänger samman med vårt ämnesval och lyfts fram inom forskning.

Vi kommer att inleda med rubriken identitet, där identitetssökande, jaguppfattning, identitetsskapande samt vad som händer med flickors självuppfattning under puberteten belyses. Under rubriken socialisation beskrivs hur jaget och identiteten konstrueras i samverkan med bland annat familjen, skolan och kamraterna samt hur detta påverkar individen. Vidare kan man läsa hur identiteten konstrueras i enighet med det kön man tillhör, varför flickor blir flickaktiga och pojkar pojraktiga. För att få kunskap kring och förstå hur tonårsflickor tänker finns stycket om flickors förhållande till varandra. Avslutningsvis belyses människors matvanor och förhållningssätt till mat, både förr och nu.

2.1 Identitet

Ett spädbarn upplever sig själv som ett med omvärlden, utan att vara medveten om ett "jag". Först vid 4-5 månaders ålder börjar det uppfatta sig själv som en separat individ. När barnet börjar tillägna sig språket ges det likaså möjlighet att uppfatta sig själv "utifrån" och därmed som en helhet skild från omgivningen. Det sociala spelets betydelse för att individen ska kunna uppfatta sig själv som just en individ betonas, vi föds alltså inte med en färdig "jaguppfattning". Jaget är något som har en utveckling; det finns inte där till att börja med, vid födseln, utan uppstår i en social och aktiv process. Utifrån ett sådant synsätt sker konstituerandet av vår identitet till stor del genom vår förmåga att interagera och kommunicera med andra. I mötet med andra bekräftas vi som individer; vi ser att vi är annorlunda och vi ser att vi är lika – en dubbelhet vi balanserar med hela livet. Men särskilt i ungdomsårens identitetsarbete söker ungdomarna denna tilldelade bekräftelse om och om igen. Identiteten består av olika lager. Vi har en inre, subjektiv identitet – vår unika jagkänsla. Därtill har vi en yttre, objektiv identitet; våra fysiska och mätbara egenskaper. Dessutom finns våra intersubjektiva eller delade identiteter. På denna nivå handlar det om våra sociokulturella positioner, dvs. om hur vi karaktäriseras eller klassificeras av andra och med vilka kategorier eller bilder vi identifierar oss (Imsen 2000).

Under puberteten blir medvetenheten om kroppen mycket fysisk och kännbar. Kring tolvårsåldern börjar också förändringarna i flickans kropp att bli synliga utanpå. Puberteten är en speciellt utsatt period då kroppen ändrar sig på ett sådant sätt som inte själv

kan styra. Detta innebär förändringar vad gäller flickans självuppfattning, men det får även konsekvenser för hur hon uppfattas av omgivningen. De kroppsliga förändringarna gör att betraktaren allt mer avskiljer flickan från barndomens värld och i stället ser henne som en kvinna. Därmed kommer hon att jämföras med bilder av kvinnlighet och bedömas efter andra normer än tidigare vad gäller t.ex. skönhet. Flickan/kvinnan blir plötsligt sedd och värderad som ett sexuellt objekt vilket kan vara svårt att hantera till en början. Men hon lär sig snart att se sig själv bli sedd. Flickorna blir medvetna om att andra ”spanar in dem” och tvingas att ständigt vara medvetna om andras blickar (Hedlund Thulin 1996).

När det gäller bild och förebild så har man ofta en bild av hur man själv vill vara. Detta kallas den inre bilden. När det gäller förebilder, exempelvis kvinnor som avbildas i veckopress, mamman eller någon annan kvinnlig släkting, kallas detta den yttre bilden. Bakom de bilder av kvinnor och kvinnlighet som förekommer i samhället finns en mängd normer, föreställningar och idéer om hur en kvinna är och hur en kvinna bör vara. Inte sällan krockar de olika bilderna av hur du är som kvinna och hur du bör vara, när deras budskap och innebörd möts. Det kan vara förvirrande att ömsom möta budskapet att man ska acceptera sig själv som man är och att det är de inre kvaliteterna som räknas, ömsom budskapet att det idag är mer allmänt accepterat med skönhetsoperationer och att man kan och bör förändra sig i enlighet med moden eller trender. Tidningarna tycks inte heller tveka att blanda dessa motstridiga budskap (Carlsson Bergdahl 2004).

2.2 Socialisation

Pedagogen Anneli Liukko (1996) pratar mycket om socialisationsprocessen i sin bok *”Mat, kropp och social identitet”*. Hon säger att socialisation är den process där subjektet, dvs. ”Jaget” och identiteten konstitueras. Detta sker till en början i första hand inom familjen, men ju äldre man blir, desto fler socialisationsinstanser tillkommer: skolan, kamraterna, medierna osv. Socialisation sker i tre olika steg. Det handlar såväl om ett ”församhälleliggande” av individen som om den stegvisa separationen från modern och familjen, liksom identitetsskapande där man ska utveckla en egen individualitet och självuppfattning. När man bygger upp sin identitet finns det föreställningarna som bestäms av sin historiska kontext, och är knutna till enskilda grupper och samhällets intentioner. När människor ägnar sig åt jämförelser tillskriver de samtidigt varandra ofta på ytliga grunder, en mängd attribut och stereotyper skapas. I kraft av sina förenklingar lämpar de sig väl när människan vill skapa ordning i tillvarons komplexitet. I alla samhällen där människors interaktioner regleras av makt, status eller prestige och där det görs åtskillnad mellan grupper, blir varje individ

tilldelad en grupptillhörighet. Denna kategorisering påverkar den enskilde individens sätt att se på sig själv. Social identitet kan förstås ses som den del av en individs självuppfattning som låter sig härledas från hennes medlemskap i någon social kategori. Till denna grupp knyts känslor och värderingar. Tillhörigheten i en grupp är väsentlig för individens subjektiva sociala identitet. Samtidigt kan gruppmedlemskapet vara föränderligt beroende på individens ålder och sociala situation. Individen jämför sina åsikter, förmågor och prestationer med andras. Gemensamt för socialisationsteorierna är att de från olika perspektiv uttalar sig om hur människan formas och formar sig själv i samspel med andra. Den normala utvecklingen av självförtroende och självkänsla är beroende av att barnet får tillräckligt med goda upplevelser som ta in och bevaras. Det är särskilt viktigt att tillhöra en grupp under tonårstiden. När det gäller kroppsviktens sociala innebörder bör den därför förstås i en kontext av tonårsutvecklingens psykologiska och sociala verklighet (Liukko 1996).

2.3 Pojke – flicka

Könssocialisation är den process där subjektet, dvs. ”Jaget” och identiteten konstrueras i enighet med det kön man tillhör. Även om könssocialisation är uttryck för anpassning till samhällets krav, så innebär den samtidigt också identitetsbildning för de individer som blir socialiserade. När man förklarar könssocialisation som uttryck för könsroller, fokuserar man på anpassningssidan: flickor blir flickaktiga och pojkar blir pojkaktiga eftersom det är detta de har fått beröm och uppmuntran för från omgivningen, medan motsatt beteende antingen har ignorerats eller straffats. Då de båda könen gärna vill bli accepterade av andra och därmed bli en del av en social gemenskap, försöker de uppfylla de rollförväntningar som omgivningen har på dem. Efter hand generaliseras omgivningens förväntningar till mer sammansatta handlingsmönster: flickan förstår allt som har med husliga sysslor och det egna utseendet att göra t.ex. Socialisation och identitetsbildning är en process där individen aktivt skapar mening och struktur i den värld som hon har fötts till. När flickor blir flickaktiga, beror det alltså inte först och främst på att detta beteende belönats av andra, utan att barnet försöker skapa mening i vad det betyder att tillhöra olika kön. När en flicka har uppfattat att detta att vara huslig, göra sig fin, tycka om rosa osv. är en del av att vara flicka kommer hon att uppföra sig i enlighet med det och på det sättet både göra världens kaos mera begripligt och stärka sin egen identitet (Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991).

Teorier om kvinnoförtryck som samhälleligt fenomen har ofta blivit direkt överförda på pojkars och flickors situation. Flickor har uppfattats som passiva offer för både samhällets och pojkarnas makt och dominans, men så enkelt är det inte. Både flickor och

pojkar är aktiva i sin egen socialisationsprocess – precis som bägge två är ”offer” för processer som de inte själv kan genomskåda. Barnet känner inte sitt eget kön när det kommer till världen, identiteten – som också omfattar upplevelsen av att vara antingen flicka eller pojke, bildas gradvis i samspel med de människor som omger barnet. Även om barnet ännu inte har någon förkärlek till vare sig rosa eller ljusblått, reagerar omgivningen på dess kön och tolkar dess beteende och sinnesstämning inom ramen flicka eller pojke. Biologiskt kön blir efter hand socialt kön. De olika värderingarna av könen visar sig i att vi ofta godtar manliga normer och standardmåttn som överordnar de kvinnliga, både i skola, utbildning och arbetsliv. Ofta resulterar detta i att kvinnor och flickor blir osynliga. Även om vi idag betraktar könsskillnader som något som bör utplånas så kan vi ändå medverka till att upprätthålla dem genom att vi tillskriver flickor och pojkar olika egenskaper. Flickor uppfattas som hjälpsamma i hemmet, snygga och rena, stillsamma och reserverade, lyhörda för andras känslor och väluppfosttrade (Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991).

Begreppen kön och identitet har blivit livligt diskuterade, dissekerade och ifrågasatta under senare år. Den stora livsavgörande frågan för en tonårsflicka är ”Vem är jag?” handlar dels om vem ”jag” är som människa, men också om hur detta ”jag” är som det kön det tillhör: det vill säga kvinna. Under puberteten, då könsidentitet formas, och när man är som mest mottaglig för social och kulturell påverkan, är frågorna ofta formulerade som ”Hur bör jag vara som kvinna?” Och ”Hur ska kunna visa vem jag är?”. Föreställningarna att man kan – och bör – skapa ett jag som är det rätta, lever starkt bland många ungdomar som ständigt i mediekulturen möter uppmaningen att varje individ ska engagera sig i att utveckla sin identitet. Individens görs sålunda i stor utsträckning själv ansvarig för den hon är och blir (Evenshaug & Hallen 2001).

2.4 Flickors förhållande till varandra

Förhållandet emellan tonårsflickor är av yttersta vikt att ha kunskap kring för att förstå hur de tänker. Detta beskriver Bjerrum Nielsen & Rudberg i sin bok ”*Historien om flickor och pojkar*” (1991) bra då de talar om att det under tidig pubertet är ”rumskulturen” som är viktigast. Flickorna samlas hemma på rummen med idolbilder på väggarna och någon enstaka nalle som vittnar om längtan efter att få vara barn. Smink i stora dekorativa mängder antyder möjligheterna att skapa en skönhet av det råmaterial som finns just nu: en alldeles vanlig flicka. Här pyntas och sminkas den nya kroppen – här delas hemligheter och skamkänslor. Något som också förekommer hos unga flickor är fantasier. I fantasierna framträder flickorna

som passiva, men ack så åtråvärda objekt. Denna flickdröm blir så småningom prövad i verkligheten.

Meurling beskriver i sin bok *"Varför flickor"* (2003) att man som flicka måste visa upp sig och handla på ett iögonfallande sätt. Man bör göra saker och ting för att bli uppmärksammas. Till att börja med producerar och konsumerar människor varor för att skapa tillfredsställelse i sina liv. Dyrbara kläder och smycken har alltid spelat en stor roll i människans försök och önskan att visa upp sig. Samma sak gäller fina frisyrier, kosmetika i vid mening och naturligtvis även kroppen i sig. Detta ger kvinnor en särskild position. Ett annat utmärkande drag hos människan tycks vara att hon har ett medfött behov av att tävla, ett behov som snabbt gör sig gällande på konsumtionsområdet. Konsumtion kommer därför att göra skillnad mellan människor. Det finns en önskan att demonstrera att man är förmer än andra och markera att man skiljer sig från andra (Meurling 2003).

2.5 Mat- och kroppskultur

Människors matvanor och förhållningssätt till mat och kroppsvikt utgör en del av den mänskliga kulturen. Liukko (1996) skriver i boken *"Mat, kropp och social identitet"* att människokroppen är socialt konstruerad utifrån bestämda kulturella ramar. Det finns ingen biologisk sanning om kroppen utan allt vi säger genomsyras av kulturella föreställningar. Människors uppfattning om hur idealkroppen har sett ut har varierat under olika decennier. Exempelvis är det känt att människorna i antikens Rom mycket väl kunde vara överviktiga samtidigt som de uppskattade magra anletsdrag. På kejsare Neros tid däremot tror man att kvinnorna kräktes upp maten för att behålla sin smala kropp, då den sortens figur var det rådande skönhetsidealet. Under medeltiden började man uppfatta fetma som frånstötande. Barockens kvinnokropp fick dock gärna vara rund och svulstig för att betraktas som vacker. Den gracila rokokotiden avspeglades i kroppen, vilket åter igen betydde en smalare kropp. Förändringen, då bondesamhället gick mot ett industrisamhälle, mellan 1800-talet och 1900-talet innebar emellertid inte att flickorna blev friare och mindre kontrollerade. Snarare kan man säga att kontrollen ändrade karaktär från synlig och fysisk till osynlig och mental. Med denna inre kontroll brottas unga kvinnor än idag (Meurling 2003).

Även under 1900-talet har kroppsmotet genomgått förändringar. Under 1920-talet skulle kvinnan vara smal och platt. Världskriget anses ha inspirerat till ett mer muskulöst kroppsideal som även påverkade synen på kvinnans kropp. Under 1950-talet, efter kriget, dyrkade man storbystade filmstjärnor, men redan mot slutet av 1960-talet avlöstes detta kroppsideal av fotomodeller med magra kroppar. Man kan också se hur längd och vikt har

förändrats genom åren hos fröken Sverige. Hon har blivit betydligt längre och smalare med tiden (Liukko 1996).

Spegeln och vågen blev således under 1900-talet den unga kvinnans främsta allierade i kampen mot fetma och övervikt. Det är syndigt att äta fettrik kost. Förmår man inte leva utan dessa syndiga ting kan man försöka kontrollera situationen genom att kapsla in det syndiga samvetet. Det finns nämligen ett sätt att umgås med det syndiga och det är genom ”lightprodukter”. ”Lightprodukter” är livsmedel som motsvarar en välkänd vara i smak och utseende, fast med reducerat kaloriinnehåll. Genom de föreställningar och normer om kropp som förekommer, görs en uppdelning av människor i motsatskategorier som t.ex. atlet – otränad, koordinerad – klumpig, stark – svag, hälsosam – ohälsosam, som individen på ett eller annat sätt måste förhålla sig till. Det skapas ett system för att separera det normala från det onormala. Vad som är normalt och onormalt är en social och kulturell konstruktion (Meurling 2003).

Människan ställs till ansvar för hur hennes kropp ser ut, eftersom detta ses som ett uttryck för hennes moral. Kroppen är alltså invävd i ett moraliskt kontrollerande nätverk. Detta trots att vi påstår oss fria, eller kanske just därför? Just för att vi inte har en auktoritet att hålla oss till, så inrättar vi själva ett kontrollsystem. Förhållanden som allvar, disciplin, kontroll, ordning med mera, som tidigare kännetecknade arbetslivet, har nu blivit en del av förhållandet till kosten. När det gäller sjukdomar som förknippas med mat, exempelvis anorexi, är det framförallt ambitiösa och kreativa unga kvinnor med viss prestationsångest som kan drabbas. Familjebarkgrunden varierar något, men i stort sett kommer flickorna från mer eller mindre välsituerade medelklassfamiljer. Ingen framstår som isolerad eller utanför. För många unga flickor blir mat, makt och kroppen det som är den viktigaste identitetsfaktorn (Meurling 2003).

2.6 Sammanfattning

Vi kan, i samspråk med litteraturen, konstatera att människan inte föds med en färdig ”jaguppfattning”. Det är först vid 4-5 månaders ålder barnet börjar uppfatta sig själv som en separat individ. Jaget är något som har en utveckling; det finns inte där till att börja med utan uppstår i en social och aktiv process. I mötet med andra bekräftas vi som individer; vi ser att vi är annorlunda och vi ser att vi är lika – en dubbelhet vi balanserar med hela livet. Socialisation är den process där subjektet, dvs. ”Jaget” och identiteten konstitueras. Detta sker till en början i första hand inom familjen, men ju äldre man blir, desto fler socialisationsinstanser tillkommer: skolan, kamraterna och medierna för att nämna några.

Tillhörigheten i en grupp är väsentlig för individens subjektiva sociala identitet.

Könssocialisation är den process där subjektet, dvs. ”Jaget” och identiteten konstrueras i enighet med det kön man tillhör. Flickor har uppfattats som passiva offer för både samhällets och pojkarnas makt och dominans, men så enkelt är det inte. Både flickor och pojkar är aktiva i sin egen socialisationsprocess – precis som bägge två är ”offer” för processer som de inte själv kan genomskåda. Barnet känner inte sitt eget kön när det kommer till världen, identiteten – som också omfattar upplevelsen av att vara antingen flicka eller pojke, bildas gradvis i samspel med de människor som omger barnet. När det gäller tonårstiden känner man som flicka att man måste visa upp sig och handla på ett iögonfallande sätt. Det är viktigt att göra saker och ting för att bli uppmärksam. För många unga flickor blir mat, makt och kroppen det som är den viktigaste identitetsfaktorn och hon ställs till ansvar för hur hennes kropp ser ut, eftersom detta ses som ett uttryck för hennes moral.

3 EMPIRISK DEL

Vi kommer nedan att redogöra för de metodologiska utgångspunkter som undersökningen baseras på. Vi kommer även att beskriva varför vi har valt intervjuer som metod, vilka etiska riktlinjer vi har följt samt genomförande och urval.

3.1 Metod

När vi skulle välja tillvägagångssätt för vår undersökning stod det mellan den kvantitativa metoden, enkäter, eller den kvalitativa metoden, intervjuer.

Till en början tyckte vi att en enkät kändes mest relevant för vår undersökning då vi skulle få fler svar av ett större antal deltagare. Efter hand kom vi dock fram till att den antagligen inte skulle ge lika ärliga och utförliga svar och möjligheten att flickorna skulle skriva som kompisarna var stor. Vi inriktade oss i stället på intervjuer, den kvalitativa metoden.

Eftersom vårt ämne kan upplevas lite känsligt av flickor i tolvårsåldern tänkte vi att gruppintervjuer kunde vara ett alternativ då det kanske kunde kännas lättare att prata tillsammans med andra. Denna metod lade vi också åt sidan då vi ansåg att vi inte skulle få svar från den enskilda individen utan att de flesta svar antagligen skulle bli snarlika.

Slutligen valde vi att göra semistrukturerade intervjuer. Vi kände att vi ville samla detaljerad information från ett mindre antal människor, samt nå den enskilda individen och dess tankar och funderingar kring ämnet i fråga. Vid semistrukturerade intervjuer har intervjuaren en färdig lista med ämnen som ska behandlas och frågor som ska besvaras. Intervjuaren är emellertid inställd på att vara flexibel när det gäller ämnenas ordningsföljd, och – att låta den intervjuade utveckla sina idéer och tala mer utförligt om det ämne som intervjuaren tar upp. Svaren är öppna och betoningen ligger på den intervjuade som utvecklar sina synpunkter (Denscombe 2000).

3.2 Etiska riktlinjer

Vår undersökning har utförts enligt Vetenskapsrådets anvisningar gällande det grundläggande individskyddet. Det grundläggande individskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. Dessa krav ska i det följande kallas informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Uppgifter om personer i undersökningen ska

förvaras på så sätt att ingen obehörig kan ta del av dem och de får enbart användas i forskningssammanhang (Vetenskapsrådet 2002). De intervjuade har deltagit frivilligt i vår undersökning och gett sitt godkännande att de uppgifter de givit får användas i undersökningen. Vi har även berättat för de deltagande att deras svar förblir anonyma samt varför vi har genomfört undersökningen.

3.3 Genomförande och urval

Vi valde att göra semistrukturerade intervjuer med åtta flickor i årskurs sex. Hälften av intervjuerna utfördes på en skola i en stor stad i Skåne och resterande fyra intervjuer har utförts på en mindre ort i Blekinge. Intervjun delades i tre teman som vi valde att kalla media/reklam, träning/mat (både skolan och hemma) samt den egna kroppsuppfattningen/hur man förhåller sig till dagens utseendefixering. Innan vi genomförde intervjuerna presenterade vi undersökningens syfte samt det identitetsskydd som gällde. Samtliga flickor från skolan i Skåne gick i samma klass och ville gärna delta i undersökningen. Det gick endast fem flickor i den klassen och fyra av dem ville delta, därav urvalet. När det gäller flickorna från den mindre orten i Blekinge gick de i olika klasser på olika skolor, även de tyckte att det var spännande att svara på frågor om kropp och utseende. Flickorna från Blekinge valdes ut i samspråk med läraren. Intervjuerna, som alla skedde under lektionstid, utfördes med hjälp av bandspelare samt anteckningar. Samtliga intervjuer genomfördes på skolan, i ett grupprum. Intervjuerna varierade mellan 20 och 30 minuter.

4 RESULTAT OCH ANALYS

Undersökningens resultat, som vi redovisar nedan, förvånade oss något. Flickorna var väldigt insatta i ämnet i fråga och det var inga som helst problem att få svar på våra frågor. Vi hade förväntat oss att flickorna skulle svara mer utförligt, men de gav väldigt kort och koncisa svar. Det märktes dock att det var ett ämne som intresserade dem för de var väldigt entusiastiska och engagerade.

3.1 Media/reklam

Med detta område ville vi få reda på hur pass mycket flickorna brydde sig om vad media och reklam vill säga om hur man ska se ut. Vi ville försöka få svar på hur mycket flickorna påverkas antingen medvetet eller omedvetet av detta.

Flickornas svar på media och reklamfrågorna skilde sig en del, då två av flickorna tyckte väldigt lika (gäller f.ö. genom hela intervjun och alla områden), medan resten av gänget svarade lite mer annorlunda. De två flickorna som tyckte väldigt lika, som vi kallar Anna och Josefine svarade precis samma på frågan om de läste veckotidningar med modereportage och liknande i. Båda nämnde samma tidning, nämligen "Veckorevyn". Anna och Josefine tittade på "Idol" och hade någon/några gånger önskat att de sett ut som en person de sett i en tidning eller på TV: n. Anna uttryckte till och med följande:

Jag skulle kunna tänka mig och se ut som Britney Spears. Hon är skitsnygg, tycker jag.(Anna)

Några intervjupersoner svarade att de enbart läste veckotidningar om någon annan köpte dem. Samtliga flickor som inte köpte tidningarna själva, Sara, Julia och Emmy, berättade att det framförallt var deras mammor som köpte hem dem. Tidskrifterna de läste handlade om kändisar, exempelvis "Veckans nu" eller som Julia nämnde, mode, från Italien bland annat.

När det kommer till deras vanor framför TV: n varierade de. Två av flickorna, Amanda och Ida, tittade inte mycket på TV. De programmen de tittade på var "OC, Top Model, Fresh Prince och Förhäxad". Beträffande frågan om de ville se ut som någon annan svarade Amanda och Ida: nej. Julia såg ganska mycket på TV, och de programmen hon såg var "Robinson" och "Idol". Julia ville gärna se ut som de italienska modellerna då hon tyckte att dessa var vackra. Amanda och Ida läste inte heller tidningar särskilt ofta. Amanda berättade dock att hon tittade mycket i kataloger som familjen fick hemskickade som t.ex.

H & M Rowells. Patricia som vi kallar en utav flickorna, tittade mycket på TV och kunde räkna upp en hel del program hon såg medan Emmy såg på TV väldigt sällan. Både Patricia och Emmy nämnde dock program som "Top Model" och "Idol".

Jag hade velat se ut som de som är med i Top Model, även om de kanske är lite väl smala.

(Patricia)

Emmy nämnde ingen direkt person utan ville gärna vara ljushårig med blåa ögon. Amanda skilde sig rejält från de andra flickornas svar på denna fråga då hon knappt aldrig läste några veckotidningar och gillade bäst att se på engelska deckare på TV. Hon kände dock ibland att hon skulle vilja se ut som någon annan, då hennes hår stod rakt ut.

På frågan: "Brukar du köpa grejer som har med utseende och göra som du sett på reklam?" svarade även här Anna och Josefine liknande då de hade gjort det. Julia nämnde att hon handlade kläder hon hade sett på reklam. De andra flickorna svarade: sällan, eller att de inte hade gjort det vad de visste i alla fall.

3.2 Träning och mat (både skolan och hemma)

Flickornas tränings- och matvanor var av högsta intresse att ställa frågor kring för att få svar på vårt syfte med detta arbete. Vi ville försöka få svar på om de tränade över huvudtaget och/eller om de tränade för sin egen skull och för att det var roligt, eller av någon annan anledning. Vi ville få reda på hur de tänkte kring sina egna eller familjens matvanor osv. Hur mycket skolkamraterna samt familjemedlemmarna påverkar kring detta område, är kanske den mest centrala biten.

Vi fick fram att majoriteten av flickorna tränade någonting. Anna, Josefine, Emmy och Amanda var aktiva med någon sport 2-3 gånger i veckan. Samtliga svarade att de tränade för att det var roligt och att de verkligen gjorde det för att de ville, även om Anna inflikade med:

Jag tränar såklart för att jag tycker det är roligt, men man tränar ju också för att man inte bara ska sitta still framför TV: n hela tiden. (Anna)

Sporterna de utövade var bl.a. fotboll och pingis. Julia och Sara dansade en timme i veckan. Detta gjorde de enbart för att det var roligt. Ida simmade ibland, men inte regelbundet, snarare när hon kände för det. Det var bara Patricia som inte tränade någonting. Josefine, som tränade

fotboll tillsammans med Anna, kunde ibland höra hur de andra flickorna i laget jämförde sina magar med varandra i omklädningsrummet efteråt. Julia som dansade en timme i veckan nämnde att det ibland kunde förekomma att man jämförde vem som var smalast eller duktigast på att dansa.

Sara, Julia, Emmy, Amanda och Ida hade i princip samma inställning till idrotten i skolan då de tyckte det var tråkigt och jobbigt. Det som var jobbigt var att det oftast var ont om tid och att man var tvungen att byta om och duscha i skolan vilket ansågs som jobbigt då man var tvungen att ”släpa med sig massa extra packning” och att man helst av allt duschar hemma i sin egen dusch. Anna och Josefine tyckte lika i även denna fråga, och tyckte istället att idrotten i skolan var rolig och hade inte något negativt att säga, medan Patricia tyckte att det varierade från gång till gång.

Alla tänkte någorlunda på vad de stoppade i sig, även om det inte var av samma anledningar. De flesta tjejerna tyckte inte att det var bra att äta för mycket godis, både för viktens och för tändernas skull. Julia tvingades att äta någon grönsak till middagen hemma och Ida sa såhär:

Jag försöker att bara äta godis på helgerna för det är inte bra att äta det varje dag. Då blir man tjock till slut. (Ida)

Fettet var också något som många flickor tyckte att man skulle undvika, detta fanns i pommes frites och i olja bland annat, menade någon. Flickorna åt ungefär samma mängd varje dag. Det rörde sig om antingen tre stora mål om dagen samt tre-fem mellanmål, eller fyra mål mat om dagen (frukost, lunch i skolan, mellanmål och kvällsmat).

Flickornas uppfattning till skolmaten var inget vidare positiv. De flesta svarade att den var äcklig rakt igenom, medan Patricia och Amanda tyckte att den var god ibland och äcklig ibland. De nämnde att den var för fet, för kryddig och så vidare. Hemma åt alla flickor utom Julia vanlig lagad husmanskost som potatis, ris eller pasta med något kött till. Emmy och Sara berättade att de mestadels åt kyckling och sallad och Patricia nämnde att de nästan aldrig åt ”hämtmat” eller på restaurang. Julia berättade närmare att de åt väldigt varierat i sin familj då mamman ibland lagade mat, eller fick hon värma färdigmat i mikron på egen hand och ibland hämtade de pizza eller hamburgare.

De flickor som sportade 2-3 gånger i veckan (Anna, Josefine, Emmy och Amanda) var också de som brukade hjälpa till i köket med matlagningen eller med övriga

sysslor som hörde till matlagningen, exempelvis duka eller duka av. Resterande flickor som intervjuades var dock inte speciellt angelägna om det.

När det gällde frågan om light-produkter i hemmet svarade fem av flickorna som vi intervjuade att de mestadels hade matprodukter som hade mindre fett eller light i sitt kylskåp. Ida visste inte alls medan Amanda först tvekade med sitt svar, men så kom hon på att hennes pappa brukar säga: ”Vi handlar minsann bara original.”

3.3 Den egna kroppsuppfattningen/hur man förhåller sig till dagens utseendefixering

Härigenom ville vi höra flickornas tankar om hur de just som rubriken säger: förhåller sig till dagens utseendefixering. Hur mycket man pratar om kropp och utseende med sina kompisar samt hur de uppfattar sin egen kropp.

På detta område svarade nästan samtliga flickor att de brukade kunna prata om saker som rörde utseendet med sina kompisar. De samtalade om saker som smink, kläder, frisyrer samt acnen som uppstod i ansiktet och hur detta skulle behandlas. Det var enbart en av flickorna, Julia, som nämnde att de även brukade prata om kroppen och vikten. Amanda var den enda av flickorna som inte brukade prata om sådana saker över huvudtaget med sina kompisar. Anna och Josefine kunde ibland använda smink. Övriga svarade att de bara sminkade sig om de skulle på fest eller disco och ville vara fina. Kläder som flickorna gillade var bl.a. tröja och jeans. De ville att kläderna skulle sitta tight. Anna, Josefine och Emmy påpekade dock att det är viktigt att kläderna är moderna.

Emmy sa såhär:

Jag köper nya kläder för att man ska klä mig modernt.(Emmy)

När de fick säga hur deras kläder skulle vara med ett ord svarade några att kläderna ska vara snygga eller fina först och främst, medan några sa att de ska vara bekväma eller coola.

Samtliga flickor gjorde sken av att det här med märkeskläder inte alls var viktigt, men samtidigt kunde flera av dem nämna ett antal märken, bland annat Nike, J. Lindeberg, Puma osv. Anna och Josefine svarade att de ofta handlar på JC. Ida gav inget exempel på var hon handlar sina kläder men menade att ”det är viktigt vad man har för kläder för att passa in”.

Flickorna tyckte att de själva var ganska ”lagom” kroppsmässigt även om det kom fram kommentarer som:

Jag är nog ganska lagom, även om jag kanske har lite sladdrig mage. (Sara)

Vidare ville samtliga flickor ändra på något i sitt utseende. Det kunde vara allt ifrån smalare mage, smalare lår till annan ögonfärg.

När vi tog fram utvalda bilder på kända kvinnor och visade dem en och en för flickorna, frågade vi om de uppfattade kvinnorna som ”för smala, lagom eller tjocka”. Ett av svaren där majoriteten av flickorna tyckte samma, var att de tyckte att Mariah Carey var näst intill tjock. Många av flickorna tyckte att Jennifer Lopez var ”lagom” även om hon hade lite stor rumpa. Paris Hilton ansågs vara lagom. Den enda av de kända kvinnor som vi visade upp som ansågs vara ”för smal” var Victoria Beckham, men de skulle gärna kunna tänka sig att se ut så själva.

Flickorna tyckte i allmänhet att man blir lyckligare med ett perfekt utseende samtidigt som de ändå ville få fram att det är personligheten som räknas.

Jag tror att man är lyckligare om man är snygg för då får man lättare kille. (Amanda)

Jag tror att man är lika lycklig även om man är ful för egentligen är det ju personligheten som räknas. Fast det kan vara lite svårare att få kille, och då kan man bli olycklig om man vill ha pojkvän alltså. (Julia)

När vi frågade flickorna om de påverkas av varandra vad beträffar utseende så svarade de flesta ”ja” och Anna uttryckte sig följande:

Jag brukar titta på vad mina kompisar har på sig och så. Ibland köper jag likadant om jag tycker det är fint och det tycker jag oftast att det är. (Anna)

Alla flickor brydde sig om sitt utseende väldigt mycket om man utgår från vad de svarade på den allra sista frågan i intervjun, nämligen hur mycket de brydde sig om sitt utseende på en skala från 1-5. Samtliga svarade med en utav de högre siffrorna på skalan.

5 DISKUSSION

För att skapa logik för dig som läsare, har vi lagt upp diskussionen utifrån vår empiridel. Vi har alltså kopplat litteratur till empiri i de tre teman som är överskrifter i kapitel fyra.

5.1 Flickors syn på media och reklam

Under våra intervjuer kunde vi lägga märke till att många av flickorna hade förebilder. Förebilderna var främst personer från tidningar eller TV framför släktingar eller rent av den egna modern i vissa fall. Flickorna behöver förebilder av ett eller annat slag för att kunna förstå sig på kvinnligheten och vad det innebär att själv bli kvinna. Detta kan man läsa om i ”Hundra procent tjejer” av Carlsson Bergdahl (2004) där hon bland annat skriver:

Kulturella representationer av kvinnlighet i olika former, fantastiska och verkliga förebilder, fantasins och drömmarnas bilder – alla dessa bilder är delaktiga i utformandet av de bilder och de uppfattningar flickorna gör sig om kvinnorollen och kvinnlighet, och som varje individ sedan formar i relation till sin egen erfarenhetsvärld (Carlsson Bergdahl 2004: 32).

Genom att titta på diverse program och läsa diverse tidningar som relaterar till utseende får flickorna en bild av hur de bör vara. De ser dessa rika, tillsynes lyckliga kvinnor och tror att genom rätt utseende och look vinner man lycka och framgång. I vår undersökning framkom det att det fanns ett antal flickor som enbart tittade i eller läste veckotidningar när deras mammor köpte dem. Här finns alltså medierna i hemmet utan att flickorna själva har efterfrågat dem, man skulle därför kunna säga att det i deras fall är mammorna som i hög grad bidrar till att flickornas bild av sig själva formas i enighet med dessa tidskrifter. När mammorna visar intresse för de italienska modellerna i tidningarna kan det leda till att flickorna också börjar se upp till dem och detta är något som påverkar både den könsidentitet och socialisationsprocess som Liukko (1996) talar om. Då kan man ifrågasätta det vi skrev ovan om förebilder. När flickorna talade och svarade på frågorna verkade det inte som om deras mammor var de främsta förebilderna, men när man sedan grävde lite djupare kunde man se dem ta efter deras beteende. De läste ju och tittade i tidskrifter deras mammor tog hem och intresserade sig för, och detta tyder ju på att det i dessa fallen är mamman som är den verkliga förebilden och det är hennes beteende man tar efter och ser upp till.

I boken ”Mat, kropp och social identitet” (Liukko 1996) står där att människor påverkas av sitt samhälle och den kultur som omsluter detta samhälle. Nästan samtliga av de

intervjuade följde något TV-program som hade med utseende att göra, vilket kanske inte är så konstigt då många program faktiskt handlar om just detta. När vi tittar på de svar som framkom av intervjuerna ser vi att flickorna formas av det samhälle som råder idag. De läser vissa tidningar, ser vissa program och försöker därefter anamma en viss stil. Bjerrum Nielsen och Rudberg beskriver i sin bok *"Historien om flickor och pojkar"* (1991) följande:

Ett särskilt drag hos flickor är att de gärna fantiserar om att de lever i en lyxig miljö med glamorös framtoning, samt att de utstrålar oemotståndlig skönhet (Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991: 15)

Flickornas största dröm är att få vara åtråvärda objekt. Detta är något vi kan knyta samman med deras svar på om de skulle vilja vara någon annan person då de nämnde kändisar som Britney Spears eller modeller från programmet "Top Model". Det är vackra, slanka och rika personer flickorna skulle vilja vara och inte någon känd författare eller vetenskapsman. Vi kan därmed göra en koppling till socialt kön, hur en flicka/kvinna bör vara. Man anpassar sig till den roll man blir tilldelad (Jfr Bjerrum Nielsen & Rudberg).

5.2 Flickors syn på träning och mat (både i skolan och hemma)

Även på frågorna som rör träning och mat finner vi i boken *"Mat, kropp och social identitet"* av Liukko (1996) att människokroppen är socialt konstruerad. Människors matvanor och förhållningssätt till mat som kroppsvikt utgör en del av den mänskliga kulturen. Människors uppfattning om hur idealkroppen har sett ut har varierat under olika decennier. Vad vi kan se, om vi tittar på de intervjuades matvanor, är vikten av att äta lagad mat väldigt stor. Ett flertal tjejer poängterar nyttiga råvaror såsom kyckling, pasta och sallad. Något man däremot bör undvika till vilket pris som helst enligt flickorna är fett, som en utav flickorna sa:

Fett som finns i pommes och friterat och sånt är inte bra och äta. (Julia)

Så gott som samtliga tjejer är eniga om att godis inte är bra för kroppen och det är framförallt detta de funderar kring huruvida de ska äta det eller ej. Detta dilemma som många brottas med tar även Meurling (2003) upp då hon pratar om att man kapslar in det syndiga genom att äta lightprodukter istället. Av intervjuerna framkom det nämligen också att många av flickorna hade lightprodukter i hemmet. Det visade sig också att det framförallt var mamman som

propagerade för lightprodukter och där kan vi återigen se en koppling till den egentliga förebilden, nämligen mamman.

Meurling skriver i sin bok *”Varför flickor”* (2003) hur man kategoriserar människor som t.ex. atlet – otränad, stark – svag, hälsosam – ohälsosam och hur man som individ på ett eller annat sätt måste förhålla sig till detta. När vi ställde frågan ”varför flickorna tränar” svarade faktiskt majoriteten att det var för att det var roligt. Begrepp som att hålla sig slank, vara vältränad eller leva hälsosamt förekom inte i någon större utsträckning. Det var inte heller någon av de intervjuade som tog upp sambandet mellan kost och idrott. I ett par av intervjuerna kunde vi däremot konstatera att flickorna jämförde sina kroppar i omklädningsrummet, detta antagligen för att få en bekräftelse på om de duger eller inte. En annan anledning som Hedlund och Thulin (1996) beskriver handlar helt enkelt om att flickorna nu har blivit medvetna om att andra ”spanar in dem”, de ses som sexuella objekt av det motsatta könet framförallt, och genom sina vänner får de då höra hur de ser ut kroppsmässigt. Det kan vara jobbigt för en del av flickorna att höra kommentarer om sitt utseende och detta kan i sin tur leda till att de uteblir från skolidrotten eller upplever den som jobbig. Något vi kunde utläsa av intervjuerna var, att trots att flickorna bara är tolv år gamla och precis hade börjat växa (puberteten), hade de en klar bild av vad man som tjej borde äta respektive undvika för att bli accepterad och ”må bra”.

5.3 Flickornas syn på den egna kroppsuppfattningen och hur man förhåller sig till dagens utseendefixering

Slutligen kom vi till de frågorna som handlade om flickornas egen kroppsuppfattning samt hur de förhåller sig till den utseendefixering som råder idag.

Liukko (1996) säger:

Individen jämför sina åsikter, förmågor och prestationer med andras. (Liukko 1996: 23)

Efter intervjuerna kunde vi konstatera att det unga flickor i dag mestadels diskuterar och jämför med varandra är smink, kläder osv. Så gott som alla flickor trodde att man blir lyckligare med ett perfekt utseende samtidigt som de påpekar att personligheten är minst lika viktig. Detta tyder på en dubbelmoral i flickornas budskap.

”Sladdrig mage och breda lår” var något som nämndes i intervjuerna och är något helt normalt för flickor i den åldern med tanke på förstadiet till puberteten, men då de ständigt bombarderas med diverse bilder av hur en kvinna bör se ut tror flickorna in fråga att de

är alldeles för tjocka. De kommer därför fram till att de inte bör se ut som de gör. Ett par flickor hävdade att har man bara ett vackert yttre så får man lättare pojkvän. Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) skriver i sin bok att de båda könen gärna vill bli accepterade av andra och därmed bli en del av en social gemenskap. De försöker därför uppfylla de rollförväntningar som omgivningen har på dem. Flickorna i intervjun tror att genom ett vackert yttre accepteras man lättare av andra, och framförallt av pojkarna. Även här framkommer det alltså att de gärna vill bli sedda som åtråvärda objekt.

Genom våra intervjuer fick vi fram att det inte var en enda av flickorna som accepterade sig själv som hon var egentligen. Ett par flickor försökte låtsas som de inte brydde sig, men efterhand kunde vi ändå utläsa att så inte var fallet. När vi frågade flickorna huruvida de påverkades av varandra eller ej vad beträffar utseende så svarade ett flertal av dem, ja. Egentligen är det inte alls lustigt att det tycks finnas en dubbelmoral i flickornas svar på många av våra intervjufrågor då det är precis så som Carlsson Bergdahl (2004) säger; man ska utgå från de inre egenskaperna, samtidigt som man ska vara så snygg som möjligt då det är fullt acceptabelt med skönhetsoperationer och liknande.

Ett ord som flickorna gärna använde var ”lagom”. De tyckte att de själva var lagom kroppsmässigt samt även några av de kända kvinnorna som vi visade upp, som t.ex. Paris Hilton. Ordet lagom är inte antingen eller, utan någonstans mitt emellan, även om ”lagom” såklart innebär en sak för någon och något annat för en annan. Att vara någonstans mitt emellan, eller ”lagom” borde vara det ultimata kroppsidealet hos flickorna kan tyckas, men frågan är om en kropp som Paris Hiltons och/eller modellerna i ”Top Model” som de hade som förebilder, inte är aningen för smala för att vara flickornas ultimata kroppsideal?

Som sagt så var flickorna vi intervjuade tolv år och det är i denna ålder de kroppsliga förändringarna gör att betraktaren avskiljer flickan från barndomens värld och istället ser henne som kvinna. Därmed kommer hon att jämföras med bilder av kvinnlighet och bedömas efter andra normer än tidigare vad gäller till exempel skönhet (Jfr Hedlund & Thulin 1996). Intervjuerna visar även tydligt tecken på att flickorna tagit detta steg. De ser inte längre sig själva som barn. De är numera vuxna och jämför sig därmed med andra vuxna kvinnor.

Vi tycker att samtliga av de tjejer vi intervjuade går igenom sin socialisationsprocess (Jfr Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991). De följer med i mediekulturen samt tar efter vuxnas beteende, framförallt mammans. Tankar och värderingar härstammar ofta från hemmet men testas och anammas i de olika väninnekretsarna som finns.

6 SAMMANFATTNING

Vi kan konstatera att vi i dag lever i ett samhälle som i hög grad präglas av kropps- och utseendefixering. Skådespelerskor, sångerskor och fotomodeller dyrkas som aldrig förr och många flickor vet redan i tidig ålder hur de bör vara och se ut. Vad händer med dessa flickor om deras genetiska arv inte stämmer överens med denna bild och vad har de egentligen för bild av sig själva när det gäller kropp - och utseende? Vi blev nyfikna på vad dagens tolvåriga flickor hade för syn på ämnet i fråga och detta blev också syftet för vår undersökning.

För att komma underfund med varför flickor intresserar sig för kropp och utseende i större utsträckning än pojkar valde vi litteratur som behandlade detta. De teoretiska infallsvinklarna delades in i fem kategorier: Identitet, socialisation, pojke – flicka, flickors förhållande till varandra samt mat- och kroppskultur.

För att kunna besvara vår frågeställning genomfördes en kvalitativ undersökning, i form av semistrukturerade intervjuer, där åtta stycken tolvåriga flickor från Skåne och Blekinge intervjuades. Undersökningens resultat förvånade oss inte speciellt då vi anade att det skulle finnas en dubbelmoral i flickornas svar på många utav frågorna. Det fina uttrycket ”att det är de inre egenskaperna som räknas” kolliderade med flickornas självbild, då man faktiskt lättare fick pojkvän och är lyckligare med ett snyggt yttre. En del av flickorna svarade att det var tillsynes smala och vackra människor exempelvis kändisar som var den stora förebilden, men när man analyserade intervjuerna kunde man i vissa fall se att det i själva verket var deras mamma som var den egentliga förebilden, och det var henne flickorna framförallt tog efter. Vi konstaterade att uppfattningen om att vara smal, snygg och sund därför inte enbart kommer från massmedierna utan att det egentligen är vuxnas åsikter och levnadsstilen som påverkar dem. Det hela leder till en osäkerhet bland flickorna, duger jag verkligen som jag är och räcker det verkligen att ”bara” vara snäll?

Vi nämnde i inledningen att vi tror att flickornas situation kan påverka lusten att gå till skolan samt studieresultaten, och vi anser att det är oerhört viktigt att du, som lärare, tar dig tid att lyssna på dina elever. Det är också av intresse att vara medveten om vilka ideal och trender som råder för att kunna uppdatera sig och identifiera sig med eleverna. Att våga ta upp ett sådant ämne och låta det ta plats är av yttersta vikt om man överhuvudtaget vill vara med att påverka som lärare.

7 KÄLLFÖRTECKNING

Otryckt material

Intervjuer 1-8:

1 Anna

2 Josefine

3 Sara

4 Julia

5 Emmy

6 Amanda

7 Ida

8 Patricia

Litteratur

Bjerrum Nielsen, Harriet, Rudberg, Monica (1991) *Historien om flickor och pojkar*.

Studentlitteratur: Lund ISBN 91-44-30601-6

Carlsson Bergdahl, Annica (2004) *Hundra procent tjejer*. Varberg: Länsmuséet & Carlsson

Bokförlag ISBN 91-7203-644-3

Denscome, Martyn (2000) *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur ISBN 91-44-01280-

2

Evenshaug, Oddbjorn, Hallen, Dag (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund:

Studentlitteratur ISBN 91-44-01595-X

Hedlund Thulin, Kristina (1996) *Lika i värde och rättigheter*. Stockholm: Tryckeri Balder,

Nordstedts Juridik AB ISBN 91-38-50603-3

Imsen, Gun (2000) *Elevens värld*. Lund: Studentlitteratur ISBN 91-44-00973-9

Liukko, Anneli (1996) *Mat, kropp och social identitet*. Stockholm: Graphic Systems AB

ISBN 91-7153-466-0

Meurling, Birgitta (2003) *Varför flickor?* Lund: Studentlitteratur ISBN 91-44-03053-3

Svenska språknämnden (2000) *Svenska skrivregler*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB
ISBN 91-47-04974-X

Utbildningsdepartementet (1998) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskolan och fritidshemmet: Lpo 94*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer ISBN 91-85545-01-5

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*.

http://www.vetenskapsradet.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

BILAGA 1

Intervjufrågor

Media/reklam

1. Läser du veckotidningar med modereportage och liknande i?
2. Kan du ge exempel på vilken/vilka tidningar det är du läser då?
3. Hur ofta tittar du på TV?
4. Vad brukar du titta på då?
5. Brukar du köpa grejer som har med utseende och göra, som du sett på reklam?
6. Önskar du ibland att du såg ut som en viss person som du ser i en tidning eller på tv? Kan du ge något exempel i så fall?

Träning och mat (både skolan och hemma)

1. Tränar du något? Varför i så fall?
2. Hur många dagar i veckan tränar du då?
3. Vad tycker du om idrotten i skolan?
4. Brukar du/ni prata om eller kommentera hur ni ser ut kroppsmässigt på träningen i omklädningsrummet efteråt till exempel?
5. Tänker du på vad du stoppar i dig i matväg? På vilket sätt i så fall?
6. Hur många mål mat om dagen äter du?
7. Vad är din uppfattning till skolmaten?
8. Vad brukar du äta hemma?
9. Brukar du hjälpa till i köket hemma?
10. Vet du om ni brukar köpa hem mycket light-produkter eller om ni har ”original”?

Den egna kroppsuppfattningen/hur man förhåller sig till dagens utseendefixering

1. Vad brukar du och dina kompisar prata om som har med utseende och göra? (ge exempel som smink, kläder, hår, kroppar osv.)
2. Använder du smink? Vad i så fall?
3. Vad för kläder gillar du?
4. Om du får säga ett ord om hur dina kläder ska vara, vad skulle du då säga?
5. Hur viktigt är det med märkeskläder? Eller hur viktigt är det var man handlar sina kläder?

6. Vad tycker du om din egen kropp?
7. Du får här säga ”för smal, lagom eller tjock” om dessa personer. (visar bilder på ett antal kända kvinnor: Paris Hilton, Mariah Carey, Jennifer Lopez och Victoria Beckham)
8. Hur påverkas du och dina kompisar av varandra vad gäller utseende?
9. Hur mycket bryr du dig om ditt utseende på en skala från 1-5?

BILAGA 2

Bilder på kändisar

Victoria Beckham

Paris Hilton

Mariah Carey

Jennifer Lopez